

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

14.10.2025

ESBL - toimintaohje

ESBL tulee sanoista Extended Spectrum Beta-Lactamase. Tämä tarkoittaa gramnegatiivisten sauvabakteerien tuottamia entsyymejä, jotka kykenevät hajottamaan lähes kaikkia beetalaktaami-antibiootteja. Lisäksi ESBL-kannat ovat usein vastustuskykyisiä osalle muita antibiootteja. Tavallisimmin ESBL -ominaisuus löydetään Escherichia coli (ESBL E. coli) tai Klebsiella pneumoniae (ESBL Klebsiella pneumoniae) -bakteereilta. Suomessa ESBL-löydökset ovat pääosin E. coli-kantoja, viitisen prosenttia löydöksistä on Klebsiella-kantoja. Nämä bakteerilajit elävät runsaina ihmisen suolistossa ja ovat muun muassa tavallisia virtsatieinfektioiden aiheuttajia.

ESBL-entsyymiä tuottava bakteeri todetaan yleensä kliinisestä näytteestä, kuten veri-, virtsa- tai märkänäytteestä. ESBL-seulonta ei ole poissulkeva, joten sitä ei käytetä kuin ulkomailta saapuvien potilaiden kohdalla tai epidemiaksi todetussa tilanteessa.

ESBL-kantojen aiheuttamat infektiot hoidetaan aina bakteerin herkkyysmäärityksen mukaan mahdollisimman kapeakirjoisella antibiootilla. Tavallisimpia infektoita ovat virtsateiden infektiot sekä erilaiset intra-abdominaaliset infektiot. Kestokatetroidulla potilaalla tulee katetri vaihtaa ennen mikrobilääkityksen aloittamista.

Tämänhetkisen tiedon mukaan laitosepidemiariski liittyy ESBL Klebsiellaan. ESBL E. colin aiheuttamia laitosepidemioita on havaittu vähemmän. Tämän takia näiden kahden ESBL-bakteerin kohdalla on erilaiset toimintaohjeet.

1.1 Hoitokäytännöt terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköissä

1.1.1 ESBL E. coli -kantajan hoito

ESBL E. coli-kantajan hoidossa noudatetaan tavanomaisia varotoimia. Poikkeuksena hematologiset potilaat, joiden kohdalla toteutetaan vuodeosastohoidossa kosketusvarotoimia niin kauan, kun hoidossa huomioitava riski on voimassa.

1.1.2 ESBL K. pneumoniae -kantajan hoito

Varotoimet ESBL Klebsiella pneumoniae-kantajan hoidossa

- Vuodeosastolla ESBL-kantajan hoidossa toteutetaan kosketusvarotoimia
- Toimenpideyksiköissä, leikkaussalissa ja heräämössä toteutetaan kosketusvarotoimia
- Asumispalveluyksiköissä ja kotihoidossa kantaja hoidetaan siten, että lähihoidossa toteutetaan kosketusvarotoimia
- Myös avovastaanotolla kantaja hoidetaan kosketusvarotoimin

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

14.10.2025

ESBL K. pneumoniae -kantajan hoitaminen vuodeosastolla tai asumispalveluyksikössä

ESBL Klebsiella pneumoniae tarttuu kosketustartuntana, minkä vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä **ESBL K. pneumoniae-kantajaa hoidetaan kosketusvarotoimin**. Ilman välityksellä bakteeri ei leviä. Tärkein keino ehkäistä ESBL K. pneumoniae:n leviäminen on oikea käsihygienia.

Kantaja sijoitetaan ensisijaisesti yhden hengen huoneeseen, jossa on oma wc- ja kylpyhuonetila. Ellei tämä ole mahdollista, voidaan kantaja sijoittaa samaan huoneeseen muiden samaa bakteeria kantavien kanssa.

Kantajan **lähihoitotoimenpiteissä käytetään kosketusvarotoimisuojaimia**. Henkilökunta suojautuu lähihoitotoimenpiteissä kertakäyttöisellä esiliinalla ja nitrilikäsineillä sekä tarvittaessa kirurgisella suu-nenäsuojuksella, kun on vaara eriteroiskeista. Kädet desinfioidaan ennen suojainten pukemista ja niiden riisumisen jälkeen. Suojavaatetusta ei käytetä, jos huoneeseen pistäydytään tuomaan esimerkiksi lehteä tai ruokatarjotinta.

Kantaja voi osallistua normaalisti ruokailuihin, harrastustoimintaan ja oleskeluun yleisissä tiloissa.

Eritetahrat pyyhitään Eritetahradesinfektio -ohjeen mukaisesti. Hoitotoimien jälkeen huonetilan kosketuspinnat pyyhitään ja kaikki roskat laitetaan roskapussiin, pussi suljetaan ja viedään huoneesta pois isompaan lajitteluun.

ESBL K. pneumoniae-kantajan pyykki pestään erillään muusta pyykistä. Likapyykkiä käsitellään samoilla suojaimilla kuin lähihoitotilanteissa. Kts. tarkemmat ohjeet: Kosketusvarotoimet vuodeosastolla, Kosketusvarotoimet asumispalveluyksikössä sekä Pyykin käsittely sote-yksiköissä - ohjeista.

Kantajan huone siivotaan aina viimeisenä ja siivouksessa käytetään mikrokuitu- tai kertakäyttöisiä siivouspyyhkeitä sekä huonekohtaisia siivousvälineitä.

1.2 Riskitietomerkintä ja näytteet

ESBL-löydöksestä tehdään merkintä sairauskertomuksen riskitietoihin. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella merkinnän tekee Infektioiden torjuntayksikkö.

ESBL E. coli -riskitieto on hoidossa huomioitava ja voimassa vuoden, ellei todeta uutta positiivista löydöstä vuoden aikana. Hoidossa huomioitavat riskitieto on merkityksellinen, koska se ohjaa antibiootihoidon valintaa. ESBL E.coli -riskitieto poistuu rekisteristä automaattisesti vuoden kuluttua viimeisimmästä positiivisesta löydöksestä.

ESBL Klebsiella pneumoniae -riskitieto on kriittinen ja voimassa toistaiseksi. Riskitietoa ei poisteta. Kun henkilöllä on todettu ESBL K. pneumoniae, ei uusia näytteitä tarvitse ottaa, esim. tullessa sairaalaan tai osastohoitoon.

Terveys- ja sairaanhoitopalvelut
Medisiiniset palvelut
Infektioiden torjunta

14.10.2025

1.3 Altistuneiden seulonta ja epidemia

ESBL:lle mahdollisesti altistuneita ei seulota, altistumistietoa ei kirjata eikä heihin kohdisteta muitakaan erityistoimia.

Epidemiaa epäiltäessä tilanne arvioidaan tapauskohtaisesti. Tämän ohjeen lisäksi voi olla erillinen ohjeistus epidemian tai poikkeavan paikallisen tilanteen vuoksi. Poikkeus on kirjattuna näiden potilaiden riskitietoihin. Epidemiatilanteessa hygieniahoitaja antaa erillisen ohjeistuksen seulontanäytteiden otosta.

1.4 ESBL-kantajan ohjaus

Hoitoyksikköjen ulkopuolella ESBL-kantaja viettää normaalia elämää. ESBL-kantajalle annetaan ohjeet hoitoyksikössä suullisesti ja lisäksi kantaja saa kirjallisen ohjeen. Kantajaa ohjataan toteuttamaan hyvää käsi- ja wc-hygieniaa. Bakteerin kantajuudesta kerrotaan omaisille vain kantajan luvalla.

1.5 Tiedottaminen

Tietoa ESBL-kantajuudesta ei saa välittää sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisille toimijoille. Hoitoyksiköissä tieto väitetään kaikille, jotka hoitavat ESBL-kantajaa (mm. laboratorio, fysioterapia, laitoshuolto). Tiedon tulee välittyä myös hoitolaitoksesta toiseen siirryttäessä.

1.6 Vierailijat

Vierailijat ohjataan hyvän käsihygienian toteuttamiseen. Heidät ohjataan desinfioimaan kädet yksikköön tullessa ja sieltä pois lähtiessä sekä ESBL-kantajan huoneeseen mennessä ja poistuessa. Vierailijat voivat olla huoneessa ilman suojaimia. Kantajan terveystietoja ei tule kertoa vierailijoille.

Ongelmatilanteissa ota yhteyttä hygieniahoitajaan.